

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/104040,Polski-Komitet-Plebiscytowy-na-powiat-katowicki.html>
27.04.2024, 06:46

Polski Komitet Plebiscytowy na powiat katowicki

W lutym 1920 r. rozpoczął działalność Polski Komisarjat Plebiscytowy z siedzibą w hotelu „Lomnitz” w Bytomiu. Na jego czele stanął mianowany przez polski rząd na stanowisko Komisarza Plebiscytowego Wojciech Korfanty. Głównymi zadaniami Komisarjatu było: przygotowanie plebiscytu, w którym upoważnieni do głosowania opowiedzieć się mieli za polską lub niemiecką przynależnością państwową Górnego Śląska, prowadzenie kampanii propagandowej na rzecz Polski oraz organizacja przyszłej polskiej administracji na tym terenie. Na obszarze plebiscytowym utworzono sieć komitetów powiatowych, gminnych i miejskich oraz zatrudniono pracowników. Rozpoczęła się „walka o dusze Górnoszlązaków”, w której ani strona polska, ani niemiecka nie przebierały w słowach, środkach i metodach aby pozyskać głosy jeszcze niezdecydowanych.

Spośród siedemnastu polskich komitetów powiatowych najbardziej znanym jest katowicki. Na kartach historii zapisał się on przede wszystkim dzięki burzliwym wydarzeniom, mającym miejsce bezpośrednio przed wybuchem II powstania śląskiego, 18 sierpnia 1920 r. W czasie trwających już drugi dzień zamieszek w Katowicach, siedziba Polskiego Komitetu Plebiscytowego, mieszcząca się w hotelu „Deutsches Haus” przy ulicy Heiznla 1 (obecnie ul. Plebiscytowa 1), została zaatakowana przez niemieckie bojówki. Wydarzenia te odbiły się szerokim echem na

Polski Komitet Plebiscytowy na powiat katowicki miał swoją siedzibę przy ul. św. Jana 10 w Katowicach. W budynku aktualnie działa Przystanek Historia - Centrum Edukacyjne IPN w Katowicach im. Henryka Sławika w Katowicach

Henryk Jarczyk.

całym Górnym Śląsku i zostały wykorzystane propagandowo jako przejaw brutalności, niesprawiedliwości i nadużyć niemieckich względem Polaków. Do dziś wymieniania się je jednym tchem w kontekście wybuchu walk powstańczych w 1920 r. Mniej znanym faktem jest już sama działalność Polskiego Komitetu Plebiscytowego na powiat katowicki, a zwłaszcza fakt otwarcia go w lutym 1920 r. pod całkiem innym niż hotel „Deutsches Haus” adresem – w hotelu „Residenz” przy ul. św. Jana 10.

W tym czasie hotel ten był popularnym miejscem spotkań polskich organizacji i towarzystw. To w nim w lutym 1920 r. powstał katowicki klub sportowy „Pogoń”, organizowały się panie z Towarzystwa Polek, uczyli śpiewu członkowie grup śpiewaczych czy naradzali się działacze związków zawodowych. Jesienią 1919 r. swój lokal uruchomiło tam również, powstałe jeszcze w trakcie walk I powstania śląskiego w sierpniu 1919 r., Polskie Centralne Biuro Informacyjne dla Koalicji.

Polski Komisariat Plebiscytowy w Bytomiu, zaraz po rozpoczęciu działalności, wezwał do tworzenia na obszarze plebiscytowym sieci podległych mu jednostek. W marcu 1920 r. zorganizowanych było już 17 komitetów powiatowych i ich biur, do których zalecano zgłaszać się we wszystkich sprawach narodowych. Duża część z nich na swoje siedziby wybrała miejscowe hotele. Jednocześnie w poszczególnych powiatach rozpoczęto organizację biur niższych szczebli: okręgowych, gminnych i miejskich.

W powiecie katowickim utworzono łącznie 37 komitetów plebiscytowych o różnej randze. Cały obszar podzielono na pięć okręgów: I - Mysłowice, II - Roździeń, III - Siemianowice, IV - Katowice i V - Wirek, w których pracę koordynowały biura okręgowe. W ramach każdego okręgu działały z kolei biura gminne lub miejskie, w liczbie zależnej od wielkości terenu. Szefem uruchomionego pod dachem hotelu „Residenz” przy ul. św. Jana 10 Polskiego Komitetu Plebiscytowego na powiat katowicki został dr Henryk Jarczyk, lekarz z pobliskich Szopienic, zaangażowany w działalność narodową już od czasu nauki w gimnazjum w Gliwicach. W tym początkowym okresie organizowania się struktur plebiscytowych, Jarczyk pełnił również funkcję komisarza plebiscytowego na miasto Katowice, a lokal Polskiego Komitetu Plebiscytowego na powiat katowicki przy ul. św. Jana 10 pełnił również funkcję biura okręgu.

Na początku funkcjonowania Polskiego Komitetu Plebiscytowego na powiat katowicki informowano, że jego adres w hotelu „Residenz” jest tymczasowy. Ostatecznie jednak przy ul. św. Jana 10 działał on aż do końca czerwca 1920 r., a następnie rozpoczął pracę w hotelu „Deutsches Haus” przy ul. Heinzla 1, oddalonym od dotychczasowego adresu o ok. 300 m.

Aleksandra Korol-Chudy (OBEN IPN Katowice)